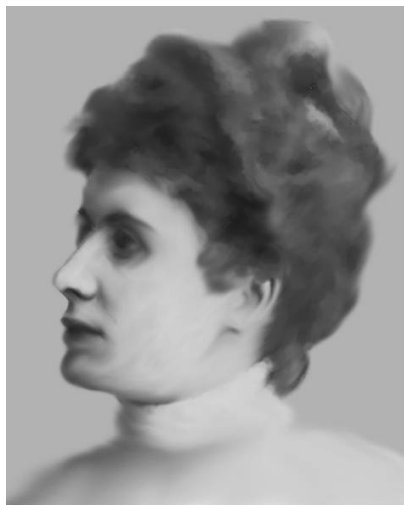

ГРИНЄВИЧЕВА Катря (справж. — Гриневич Катерина Василівна; 19. 11. 1875, м. Винники, нині у складі Львова — 26. 12. 1947, м. Берхтесгаден, Німеччина) — письменниця і громадська діячка. Мати [В.-Т. Гриневича](#). Закін. учител. семінарію у Кракові. Від 1895 мешкала у Львові. Перші літ. спроби — польс. мовою. Знайомство з В. Стефаником 1894 підштовхнуло до зацікавлення укр. худож. словом. Публікації з'явилися 1898 («Буковина», «Літературно-науковий вісник»). Визначну роль у становленні Г. як письменниці відіграв І. Франко. Зі ст. «Нерозуміння яко доказ» взяла участь у літ. дискусії поч. 20 ст. (С. Єфремов, І. Франко, В. Коцовський, Г. Хоткевич). 1909–11 редагувала журнал для дітей «Дзвінок» (Львів). Перед 1-ю світ. війною побувала в Києві та Харкові. Під час війни працювала вчителькою в таборах укр. виселенців Гмюнд (нині місто в Австрії) та Грендінг. Від 1922 — голова Союзу українців. 1940 під загрозою арешту переїхала до Кракова. В останні роки життя знайшла притулок у таборі для переміщ. осіб Карлсфельд (Мюнхен). Літ. спадщину складають ліричні поезії, якими вона починала свій твор. шлях (опубл. у періодиці); зб. малої прози — «Легенди і оповідання для молоді» (1906), «По дорозі в Сихем» (1923), «Непоборні» (1926; усі — Львів); істор. повісті «Шеломи в сонці» (1928; опубл. — Л., б. р.; Х., 1929), «Шестикрилець» (Л., 1935; 1936). Частина проз. набутку опубл. лише в часописах, зокрема в «Літературно-науковому віснику» («Мій сумнів», 1898, кн. 6; «Візія стрічі», 1902, кн. 5; «Вікна», 1902, кн. 10; «Куна-праву», 1924, кн. 3–4; «Велика Глуша», 1925, кн. 6), «Світі» («Аніма saltans», 1906, № 6), «Меті», «Неділі», «Новій хаті», альманасі «За красою» (Чц., 1903; легенди «Мак», «Як Мати Божа просила о хліб», «Листи», «Шитво»). Рання проза Г. типологічно

співпадає з розроблюваними в зх.-європ. літ.-рах апокриф., біблій. сюжетами. Рецепція неканоніч. християн. епосу позначена зверненням до закоріненої в ментальності українського народу віри в Бога, а також переосмисленням фольклор. джерел. У руслі пошуків укр. філос.-культурол. думки 19–20 ст. авторка звертається до ідеї протиставлення всім негатив. явищам, які формувалися у сфері безпосеред. впливу імпер. культури, етнічно-етнографічно-соціокультурно чистого села. Характер. рисою творчості Г. раннього періоду є тенденція до синтезу в літ. творі здобутків суміж. мистецтв: живопису, музики та пісні, театру, кінематографа. Зб. «Непоборні» стала вираженням життєвої філософії письменниці, насамперед філософії нац. ідеї, зокрема націотвірчої функції інтелігенції. Під пером Г. конкретні персонажі, епізоди, події з життя «вигнаного народу» (мешканців таборів Гмюнд і Грендінг) постають як позачасові та позাপросторові художні узагальнення про сенс люд. буття, жорстокість війни, абсолютні морал. цінності. Заг. задум письменниці — відтворити внутр. стан оповідачки та подати трагічну картину життя в таборі виселених. Для відтворення переживань героїні авторка використовує пейзаж, потік вражень, що характерно для поетики імпресіонізму. Водночас ін. твори позначені інтуїтивно-суб'єктив. відтворенням світу, заглибленням у явища життя і смерті, страждання та радості, що визначає їх як експресіоністичні. Унаслідок поєднання принципів об'єктив. і суб'єктив. зображення мала проза зб. «Непоборні» набула своєрід. стильового забарвлення. В основі істор. повістей «Шестикрилець» та «Шеломи в сонці» — події на Галиц.-Волин. землі у 2-й пол. 12 — на поч. 13 ст., зафіксовані у Київ. та Галиц.-Волин. літописах. Г. сформувала влас. стиль: поєднала неоромант. принципи (культ «краси і сили», уславлення героя-бунтаря, героя-надлюдини, піднесеної над сірою буденщиною, неприйняття старого раб. світу й віра в можливість становлення світу нового) з бароковими (самозаглиблення, шукання у собі Творця, проповідн. пафос). Художня система втілює елементи давньої міфотворчості, орнаментику, вишуканість, вибагливість бароко, здобутки новіт. худож. письма. Своєрід. колориту повістям надає архаїзація мови за рахунок використання старослов'ян. та діалект. лексики, народнописен. образів, неологізмів, стилізов. під старовину. Творчі знахідки Г. розраховані на витончене естет. сприймання. Значна частина її прози — приклад елітар. мистецтва: вона випередила рівень худож. розвитку широких верств публіки, відмовилася від утилітарності. Літ. спадщина письменниці близька до мист. пошуків її молодших сучасників — представників праз. школи —

глибоким історіософізмом, вольовими імперативами, націотвор. пафосом, цікава переосмисленням елементів поетики бароко, збагаченням символіки фольклор. джерел. Авторка спогадів про І. Франка, В. Стефаника («В заранні» // «Василь Стефаник у критиці та спогадах», К., 1970), О. Кобилянську. Після 2-ї світової війни твори Г. вилучені з б-к УРСР і знищені. Частина архіву письменниці зберігається в Інституті літ-ри НАНУ (Київ) та Львів. ЦДІА.

Основні твори

Над ставом Сільое // Діло. 1926, 2 трав.; Turris eburnea // Нові шляхи. 1929. № 9; Душа – нічия // Ілюстров. вісті. 1941. № 4; 3 книг вигнаного народу // Жовтень. 1989. № 1; Як згасне день. 3 книг вигнаного народу // Укр. новелістика кін. XIX – поч. XX ст. К., 1989; Шоломи в сонці // Дзвін. 1990. № 2; Шестикрилець. Шоломи в сонці. К., 1990; Пасха красна, пасха господня // ЛУ. 1991, 14 квіт.; Суд квітів. Як лисиця миська перехитрила // Срібна книга казок. К., 1994; Непоборні: Повість, оповідання, новели. Л., 2004.

Рекомендована література

1. Державин В. Сучасна історична белетристика // Критика. 1929. № 2;
2. Гнатишак М. Жінки пишуть повісті // Мета. 1936. № 5;
3. Дорошенко В. Катря Гриневичева // ЛНВ. 1948. Кн. 1;
4. Коровицький І. Катря Гриневичева // Арка. Мюнхен, 1948. № 1;

5. Маланюк Є. Пам'яті Катрі Гриневичевої // Там само. № 5;
6. Гармаш Б. «Дзвінок» і Катря Гриневичева // Там само;
7. Грицай О. Володарка слова: Тіням Катрі Гриневичевої // Орлик. 1948. № 3;
8. Ізарський О. Остання свіча в моєму храмі // Сучасна Україна. 1952, 3 берез.
9. Сиротюк М. Українська історична проза за 40 років. К., 1958;
10. Гриневич Я. Катря Гриневичева: Біогр. нарис. Торонто, 1968;
11. Любович У. Катря Гриневичева // Жін. світ. 1975. № 11-12;
12. Ільницький М. Людина в історії: Сучас. укр. істор. роман. К., 1989;
13. Погребенник Ф. Катря Гриневичева // Жовтень. 1989. № 1;
14. Горак Р. Покута Катрі Гриневичевої // Дзвін. 1990. № 2;
15. Гальченко С. «Душа моя величить Бога» // ЛУ. 1991, 14 квіт.;
16. Катря Гриневичева // Мишанич О. В. Повернення. К., 1993;
17. Погребенник Ф. Катря Гриневичева // СіЧ. 1994. № 3;
18. Харлан О. Катря Гриневичева: Життя і творчість. К., 1997;
19. Її ж. Історична проза Катрі Гриневичевої. К., 1997;
20. Її ж. Катря Гриневичева: Літ. портрет. К., 2000.

О. Д. Харлан

Бібліографічний опис:

Гриневичева Катря / О. Д. Харлан // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. — К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2006. — Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-27264>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України (докладніше).